

Sygn. akt II CSK 819/18

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku T. M.

przy uczestnictwie M. B. - poprzednio noszącego imię M., S. B., M. M., M. M.,

D. R. , S. M. , H. R., B. B.,

A. R., Skarbu Państwa - Starosty B.

i Gminy Miasta B.

o ustanowienie drogi koniecznej,

na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 3 lipca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania M. B. poprzednio noszącego imię M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 12 marca 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 6 listopada 2017 r. ustanowił przez bliżej oznaczoną nieruchomość, dla której w Sądzie Rejonowym w B. urządzona jest księga wieczysta nr (...), na rzecz każdego z właścicieli bliżej oznaczonej nieruchomości (kw nr (...)), służebność gruntową polegającą na prawie przechodu i przejazdu pasem drogi o szerokości 3 metrów i powierzchni 0,0132 ha o bliżej oznaczonym przebiegu (pkt 1) i zasądził od wnioskodawczyni T. M. na rzecz uczestnika M. B. kwotę 11.075 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności (pkt 2).

Postanowieniem z dnia 12 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w P. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w pkt 2 w ten sposób, że zasądzoną tam kwotę 11.075 zł podwyższył do kwoty 22.150 zł, a w pozostałym zakresie apelację oddalił.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, M. B. wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. W jego ocenie, w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, wyrażające się w pytaniach: 1. czy możliwe jest wytyczenie przez sąd drogi koniecznej węższej niż 3 metry, a w konsekwencji nie spełniającej wymagań wskazanych w przepisach dotyczących szerokości dróg dojazdowych do nieruchomości budowlanych oraz zjazdów z drogi publicznej, a jeżeli tak to, czy sąd orzekający jest związany wytycznymi dotyczącymi technicznych aspektów ciągów pieszych i dróg wskazanymi w przepisach administracyjnych, 2. czy możliwe jest wytyczenie drogi koniecznej przez siedlisko w sytuacji, w której jest to co prawda technicznie możliwe, lecz istnieją alternatywne możliwości przeprowadzenia drogi koniecznej przez inne nieruchomości poza ich siedliskiem i poza zabudowaniami mieszkalnymi, a to przy skrajach nieruchomości.

Zdaniem skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż sąd drugiej instancji, dokonując oceny dowodów przeprowadzonych w ramach postępowania dowodowego, uznał za prawidłowe, pełne i jasne opinie biegłych sporządzone w ramach postępowania, w tym biegłego A. K. z dnia 12 lutego 2011 r., jak i biegłego D. K. z dnia 2 grudnia 2016 r. i z dnia 1 lutego 2017 r.,

jednocześnie dokonując wyboru projektowanego przebiegu służebności w całkowitej sprzeczności ze stanowiskiem wskazanym przez biegłych, a dotyczącym niemożności przebiegu służebności drogi koniecznej w sposób przez Sąd ustalony. Sprzeczność ta rażąco narusza przepisy postępowania dowodowego dotyczące oceny dowodów, bowiem skutkuje oceną okoliczności specjalnych przez Sąd wbrew stanowisku biegłego wyrażonemu w opinii. Dokonując ustaleń faktycznych w zakresie szerokości pasa służebności, Sąd odwoławczy wskazał, że pas służebności przebiegający przez nieruchomość uczestnika powinien mieć szerokość 3 metrów, przy czym opinie biegłych wskazują na węższy projektowany przebieg drogi koniecznej, w szczególności w miejscach przylegania do budynku znajdującego się na nieruchomości obciążonej, gdzie szerokość ta nie jest większa niż 2,5 metra.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał

przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ., z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Zagadnienia przedstawione przez uczestnika nie czyni zadość przedstawionym wymaganiom.

Pierwsze z zagadnień opiera się na okoliczności sprzecznej z ustaleniami poczynionymi w sprawie (por. s. 3 uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego), że wariant przebiegu drogi koniecznej wybrany przez Sądy zakłada - wbrew sentencji rozstrzygnięcia - iż szerokość pasa drogi będzie węższa niż 3 metry. Wprawdzie skarżący wskazuje na oczywistą niezgodność tego ustalenia z opinią biegłych (powołując s. 2 opinii z dnia 21 grudnia 2010 r., k. 97-98, oraz s. 1 opinii z dnia 1 lutego 2017 r., k. 922), jednakże pomija, że wskazywane przezeń zwięźenie do 2,5 m dotyczyło propozycji przebiegu drogi wskazanej w podstawowej opinii biegłego A. K. (k. 98), mającej na względzie nasadzenia, i wskutek zastrzeżeń wnioskodawczyni (k. 109) zostało skorygowane w opinii uzupełniającej (k. 121-122). Uwagi biegłego D. K. dotyczące tej kwestii nie miały zaś samodzielnego charakteru, lecz nawiązywały do opinii biegłego A. K. (por. k. 922).

Ubocznie można też zauważyć, że wątpliwość skarżącego nie uwzględnia, iż przywoływany przezeń § 55 pkt 4 w związku z § 79 ust. 1 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie

warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 124) - stosownie do ogólnego zakresu normowania określonego w § 1 rozporządzenia, definicji drogi (§ 3 pkt 1 rozporządzenia) oraz definicji zjazdu (§ 3 pkt 12) - statuuje wymagania w odniesieniu do drogi publicznej, której zjazd indywidualny jest częścią.

Zagadnienie dotyczące możliwości przeprowadzenia służebności drogi koniecznej przez siedlisko zostało już wystarczająco wyjaśnione w orzecnictwie, w którym możliwość ta jest dopuszczana, jakkolwiek z ostrożnością (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r., III CKN 1336/00, nie publ., z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 398/02, nie publ., z dnia 5 lutego 2004 r., III CK 37/04, nie publ., z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 68/07, nie publ., z dnia 2 lipca 2009 r., V CSK 480/08, nie publ., z dnia 4 listopada 2010 r., IV CSK 158/10, nie publ., z dnia 13 grudnia 2012 r., V CSK 3/12, nie publ. i z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 476/16, nie publ.), co w istocie dostrzega sam uczestnik (por. s. 5-6 skargi kasacyjnej), wskazując jedynie na potrzebę doprecyzowania, kiedy owa możliwość się aktualizuje. Jednakże kwestię tę w sposób abstrakcyjny reguluje art. 145 § 2 i 3 k.c., a zastosowanie wskazanych tam kryteriów jest ściśle związane z okolicznościami konkretnego przypadku i nie nadaje się do ogólnego przesądzenia. W postanowieniu z dnia 12 marca 2018 r., III CSK 25/18 (nie publ.) Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że „otwartość” art. 145 k.c. i odwołanie się w nim do klauzul generalnych nie pozwala na ustanowienie jakiegoś jednolitego standardu ustanowienia służebności drogi koniecznej; zawsze zależy to od wielu okoliczności przedmiotowych i podmiotowych. Odrębną kwestią jest ocena zastosowania kryteriów określonych w art. 145 k.c. *in casu*. W tej kwestii warto zauważyć, że Sądy orzekające w sprawie miały świadomość wyjątkowości możliwości przeprowadzenia drogi koniecznej przez siedlisko, przytoczyły jednak szereg argumentów na rzecz dopuszczenia tego wyjątku w niniejszej sprawie (m.in. wieloletnie wykorzystywanie nieruchomości w ten sposób, korzystanie z drogi na znacznym odcinku przez samego uczestnika, istniejące obciążenie służebnością drogi koniecznej części nieruchomości uczestnika i przerwanie jej ciągłości wskutek śmierci matki i wygaśnięcia ustanowionej na jej rzecz dożywotniej służebności).

Skarżący nie wykazał również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., a więc iż zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Wbrew wywodom uczestnika z opinii biegłych nie wynika „niemożność” przebiegu służebności drogi koniecznej w sposób przez Sąd ustalony (ostatecznie uczestnik zdaje się ją kojarzyć ze wskazówkami biegłego co do tymczasowości wariantu, por. opinię biegłego A. K., k. 98). Kwestia hierarchii wariantów była natomiast szczegółowo wyjaśniana przez Sąd Okręgowy przy rozpatrywaniu analogicznego zarzutu apelacyjnego (por. s. 15-16 uzasadnienia). Także stwierdzenie Sądu, do którego skarżący przywiązuje dużą wagę, że kontestowany przezeń wariant był rozważany przez biegłych „na równi”, z innymi nawiązuje do opinii biegłego D. K. (k. 922), i nie może być rozumiane w sposób ścisły, o czym świadczy staranne rozważenie przez Sąd argumentów przemawiających za ostatecznie przyjętym w rozstrzygnięciu wariantem (zgodnym zresztą z opinią biegłego A. K., k. 97-98, określającym ten wariant, mimo zastrzeżeń, jako jedyny możliwy, k. 121, 134). Nie budzi zaś żadnych wątpliwości, że ostateczna ocena przesłanek i kierunku zastosowania art. 145 k.c. należy do sądu. Z przyczyn już uprzednio wyjaśnionych o oczywistej zasadności skargi nie może też świadczyć dostrzegana przez uczestnika sprzeczność postanowienia Sądu Okręgowego z przepisami prawa administracyjnego regulującymi szerokość drogi.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw